

PK-yritysten toimintaympäristö

Yritysten kilpailukykyyn vaikuttavat tekijät

PK-toimintaympäristökysely | Marraskuu 2012

Elinkeinoelämän keskusliitto

SISÄLTÖ

JOHTOPÄÄTÖKSET	3
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA	4
1.1 Yritysjohtajilta välttävä arvosana Suomen hallitukselle	4
1.2 Yritysjohtajat huolissaan Suomen ja pk-yritysten kilpailukyvyistä	5
2 RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA MAKSUVALMIUS	7
2.1 Rahoituksen kysynnässä ja saatavuudessa hiipumisen merkkejä	7
2.2 Maksuvaikeudet huolestuttavan yleisiä	8
2.3 Pienteollisuus vaikeimmassa tilanteessa	9
3 TULOSTEN YHTEENVETO	10
3.1 Monet uhkatekijät varjostavat Suomen kilpailukykyä	10
3.2 Keinoja kilpailukyvyyn parantamiseksi	10
4 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?	12

JOHTOPÄÄTÖKSET

- **Suomen kustannuskilpailukykyä on parannettava**

Tutkimustulosten perusteella yritysjohtajat pitävät työvoimakustannusten tasoa ja yritysverotusta keskeisimpinä jarruina toimintansa kehittämisessä. Lisäksi nykyinen kysyntä- ja suhdannetilanne luo epävarmuutta ja säädösympäristön koetaan lisäävän yritysten hallinnollista taakkaa.
- **Suomen hallitukselta toivotaan ryhtiä yrittäjyyden edistämiseen**

Yritysjohtajat ovat tyytymättömiä hallituksen toimintaan. Vastaajien hallitukselle antama arvosana oli asteikolla 1-5 vain 2,08. Arvosana on 0,5 pistettä pienempi kuin vuosi sitten. Yritysjohtajat toivovat hallitukselta toimia erityisesti kustannuskilpailukyvyyn parantamisessa ja säädösympäristön keventämisessä.
- **Maksuvaikeuksien yleisyys lähentelee jo ennätystasoa**

Maksuvaikeudet ovat yleistyneet viimeisen puolen vuoden aikana. Peräti viidennes yrityksistä oli kohdannut ainakin jonkinasteisia vaikeuksia laskujensa hoitamisessa. Maksuvaikeuksien yleisyys alkaakin jo lähennellä kesän 2009 ennätyslukemia. Merkittävien rahoitusvaikeuksien taso on säilynyt ennallaan, mutta myös rahoituksen kysynnässä ja saatavuudessa on havaittavissa hiipumisen merkkejä.
- **Kannattavaan kasvuun tähtääville pk-yrityksille oma kasvuohjelma**

Tulosten perusteella jo esitettyjen kasvukannusteiden lisäksi tarvitaan vaikuttavuudeltaan merkittävämpi pk-yritysten kasvustrategia ja -ohjelma. Toimenpiteitä pitäisi suunnata alkuvaiheen kasvuyritysten lisäksi myös jo pidempään toimineisiin pk-yrityksiin, joilla on potentiaalia ylittää elinkaarella eteen tulevia kasvukynnyksiä. Suomen hallituksen teettämässä selvitysmiesraporteissa (Alahuhta, Eloranta ja Stadigh) on lukuisia hyviä toimenpide-ehdotuksia, jotka tulisi ottaa viipymättä käyttöön.

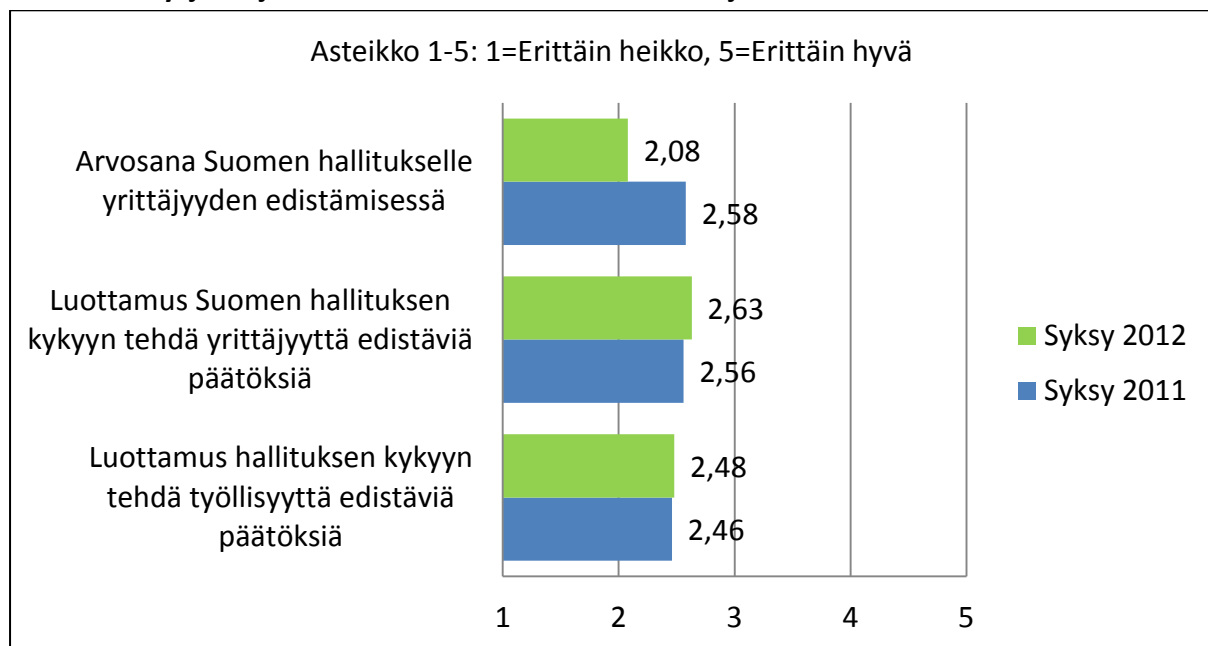
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA

1.1 Yritysjohtajilta välttävä arvosana Suomen hallitukselle

Selvä enemmistö yritysjohtajista toivoo hallitukselta nykyistä aktiivisempaa otetta ja vaikuttavampia toimenpiteitä yrittäjyyden edistämiseksi. Noin 39 prosenttia kyselyyn vastanneista yritysjohtajista antoi hallitukselle heikon arvosanan ja 44 prosenttia piti toimintaa keskinkertaisena. Vain 16 prosenttia vastaajista ilmaisi tyytyväisyytensä hallituksen toimintaan.

Huomionarvoista on se, että yritysjohtajien antama arvosana on selvästi heikompi kuin vuoden 2011 syksyllä. Kokonaisarvosana asteikolla 1-5 oli laskenut 0,5 pistettä. Lievästä myönteisestä asiana voidaan pitää sitä, että luottamuksessa hallituksen kykyyn tehdä yrittäjyyttä tai työllisyyttä edistäviä toimia hallituskauden aikana ei ollut tapahtunut muutosta heikompaan viimeisen vuoden aikana. (Kuva 1.)

Kuva 1. Yritysjohtajien arvosana Suomen hallitukselle ja luottamus sen toimintaa kohtaan

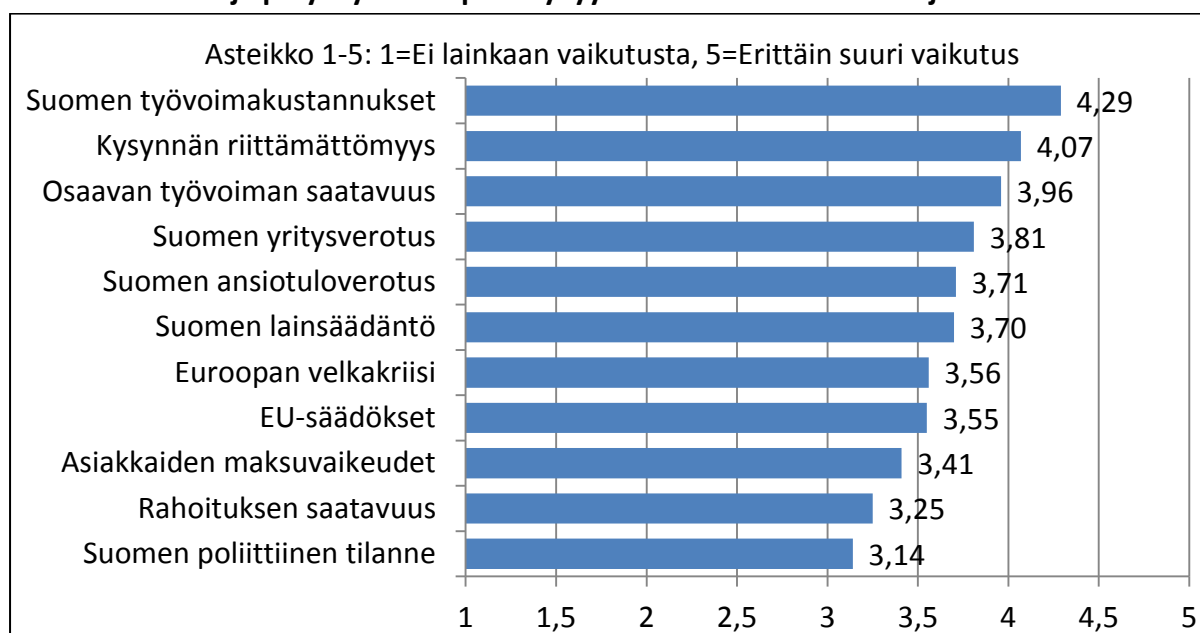

Kriittisimmin hallituksen toimia arvioitiin kaupan alan yrityksissä, joiden keskuudessa oltiin tyytymättömiä muun muassa päätöksiin nostaa arvonlisäveroja. Kaiken kaikkiaan yritysjohtajien mielipiteet olivat kuitenkin melko samankaltaisia eri yrityskokoluokissa ja eri puolilla Suomea.

1.2 Yritysjohtajat huolissaan Suomen ja pk-yritysten kilpailukyvyistä

Tutkimuksen perusteella yritysjohtajat ovat huolissaan erityisesti Suomen työvoimakustannusten korkeasta tasosta, kysynnän riittämättömyydestä ja osaavan työvoiman saatavuudesta. Myös verotuksen nykyistä tasoa pidetään kilpailukykyä heikentävänä tekijänä. (Kuva 2.)

Kuva 2. Suomen ja pk-yritysten kilpailukykyyn eniten vaikuttavat tekijät¹

Ryhmittelyanalyysin perusteella Suomen kilpailukykyyn vaikuttavat tekijät voidaan luokitella kolmeen ryhmään: kustannus-, markkina- ja säädösympäristöä kuvaaviin tekijöihin. Näistä kustannusympäristöä kuvaavia tekijöitä pidettiin suurimpina uhkina kilpailukyvyille riippumatta yrityksen koosta, toimialasta tai kotipaikasta. Käytännössä yritysjohtajat kantavat siis suurinta huolta nykyisestä työvoimakustannusten kehityksestä ja osaavan työvoiman saatavuudesta sekä verotuksen kireydestä suhteessa kilpailijamaihin.

Eniten uhkavia nähtiin pk-teollisuudessa, joka etsii paikkaansa käynnissä olevassa rakennemuutoksessa. Pk-teollisuudessa oltiin huolissaan kustannusten lisäksi esimerkiksi markkina- ja suhdannetilanteesta sekä rahoituksen saatavuudesta. Myös säädösympäristöä pidettiin toimintaa rajoittavana tekijänä teollisuusyrityksissä. Kuvassa 3 on esitetty Suomen ja pk-yritysten kilpailukykyä uhkavia tekijöitä ryhmiteltynä edellä mainittuihin kolmeen luokkaan eri toimialoilla ja eri kokoluokan yrityksissä.

¹ Yritysjohtajien avoimissa vastauksissa kannettiin huolta myös esimerkiksi kuntien taloustilanteen ja väestön ikärakenteen vaikutuksista yritysten kilpailukykyyn sekä Suomen logistisista edellytyksistä ja kustannuksista suhteessa kilpailijamaihin.

Kuva 3. Keskeisimmät uhkatekijät erityyppisissä yrityksissä (keskiarvo)

Muuttuja	Kustannusympäristö	Markkinaympäristö	Säädösympäristö
Toimiala			
Teollisuus	3,96	3,85*	3,54
Rakentaminen	3,88	3,72	3,51
Kauppa	4,07	3,42	3,40
Palvelut	3,89	3,33*	3,42
Yrityksen koko			
Alle 10 työntekijää	3,93	3,32*	3,28*
10-49 työntekijää	3,96	3,59	3,50
Väh. 50 työntekijää	3,92	3,68*	3,54*
Kaikki	3,94	3,56	3,47

* Erot yritysten välillä ovat tilastollisesti merkitseviä

Alueellisesti tarkasteltuna eniten uhkakuvia nähtiin Lapin ja Kainuun alueilla ja vähiten Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Erityisesti viimeksi mainitulla alueella tulokset ovat mielenkiintoisia, jos ajatellaan esimerkiksi Oulun seutua ravistelleita rakennemuutoksia. Näyttääkin siltä, että alueella muutokset on osattu kääntää positiiviseksi voimavaraksi ja usko tulevaisuuteen on vahva. (Kuva 4.)

Kuva 4. Kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden uhka eri alueilla (keskiarvo)

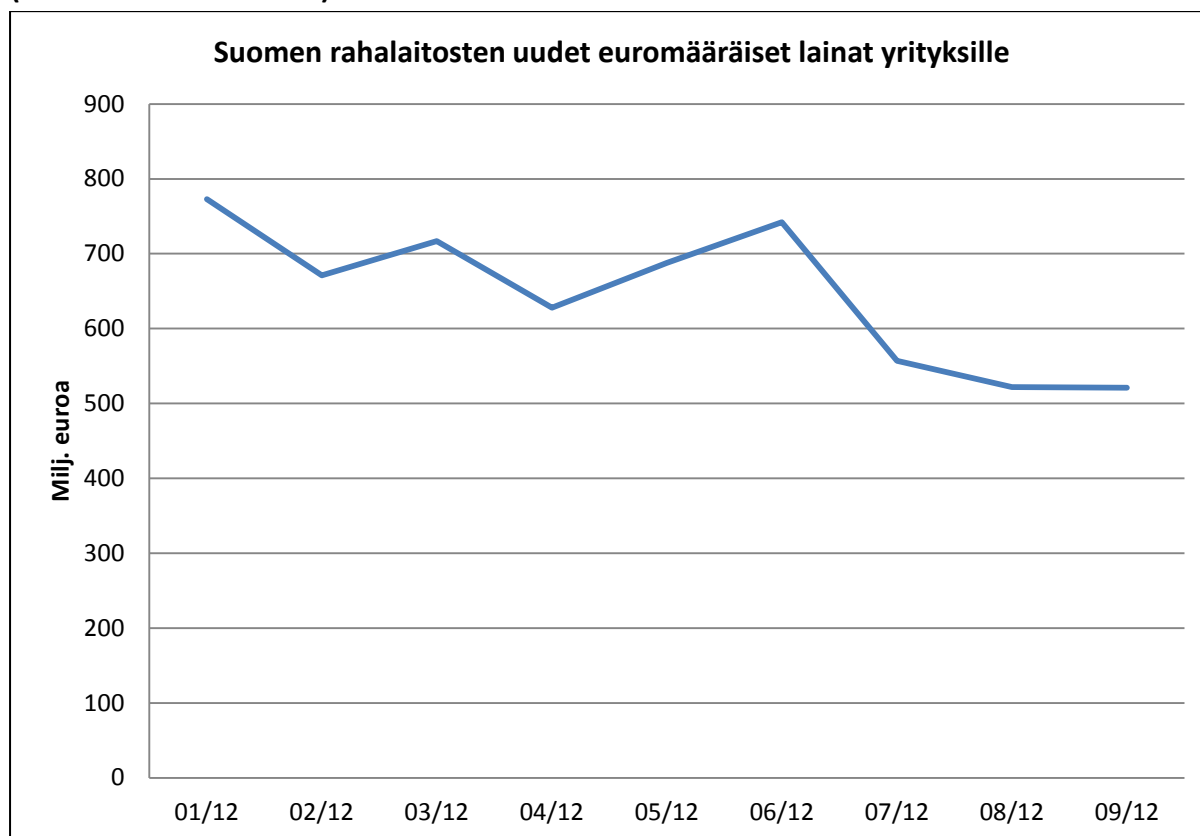
Alue	Kustannukset	Markkinat	Säädökset	Yhteensä
Lappi ja Kainuu	4,23	3,76	3,75	3,93
Satakunta	4,19	3,59	3,68	3,84
Keski-Suomi	3,88	3,95	3,56	3,82
Etelä- ja Pohjois-Savo	3,96	3,69	3,60	3,78
Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa	4,13	3,55	3,59	3,77
Pohjois-Karjala	4,12	3,59	3,46	3,70
Häme	4,03	3,64	3,31	3,70
Kaakkois-Suomi	3,87	3,58	3,59	3,69
Varsinais-Suomi	3,88	3,67	3,38	3,63
Pirkanmaa	3,77	3,48	3,53	3,59
Uusimaa	3,95	3,43	3,35	3,59
Pohjois-Pohjanmaa	3,59	3,37	3,40	3,46

2 RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA MAKSUVALMIUS

2.1 Rahoituksen kysynnässä ja saatavuudessa hiipumisen merkkejä

Ulkoista rahoitusta oli hakenut noin kolmannes yrityksistä. Osuus oli pari prosenttiyksikköä pienempi kuin toukokuussa toteutetussa toimintaympäristökyselyssä. Vaikka rahoitusta hakeneiden yritysten osuudessa ei työnantajayritysten keskuudessa ole tapahtunut kovin suurta muutosta, osoittavat monet muut indikaattorit rahoituksen kysynnän hiipumista ja rahoituksen saatavuuden vaikeutumista. Esimerkiksi Suomen pankin tilastojen mukaan alle miljoonan euron yrityslainoja on myönnetty kesän ja syksyn aikana selvästi vähemmän kuin vielä alkuvuodesta. Näillä enintään miljoonan euron lainoilla on perinteisesti tilastoissa kuvattu juuri pk-yritysten ulkoisen lainarahoituksen kehittymistä. (Kuva 5.)

Kuva 5. Suomen rahalaitosten uudet enintään miljoonan euron lainat yrityksille 2012
(Lähde: Suomen Pankki)²

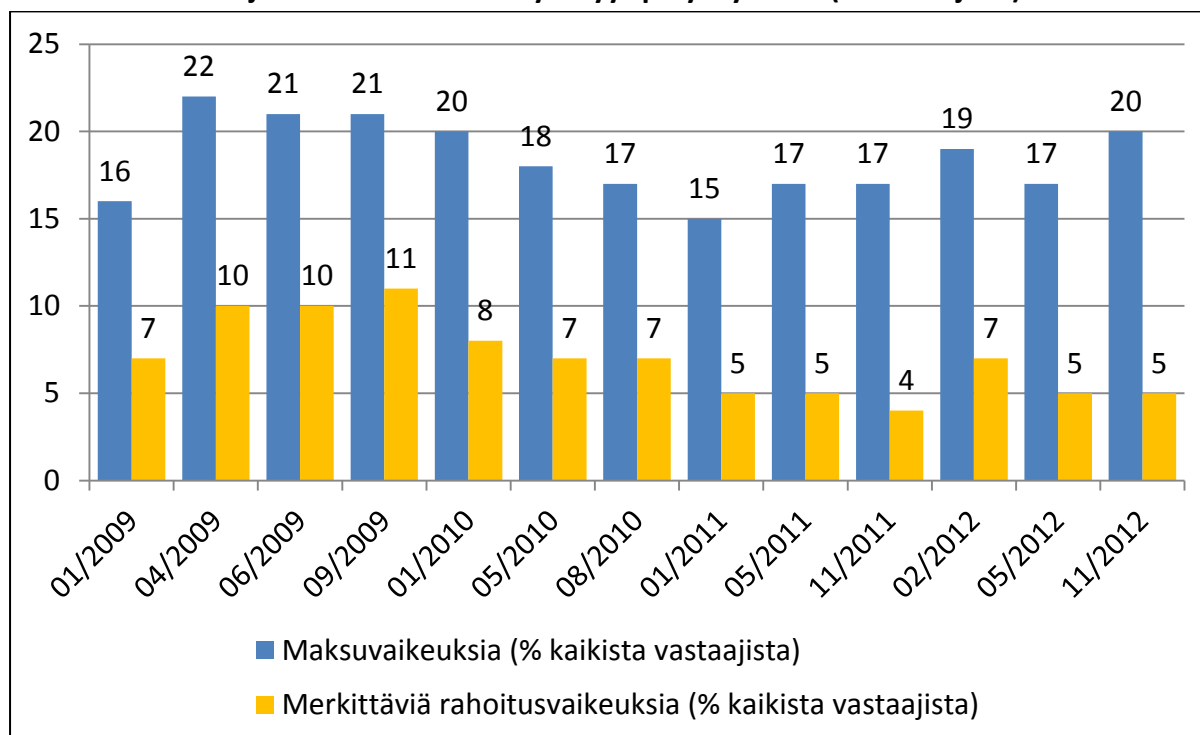
EK:n toimintaympäristökyselyssä rahoitusta hakeneista yrityksistä noin 46 prosenttia oli tarvinnut lainaa investointien toteuttamiseen ja noin 44 prosenttia käyttöpääoman turvaamiseen. Suhteelliset osuudet ovat suunnilleen samat kuin kevään kyselyssä.

² Tiedot on poimittu Suomen Pankin tilastoista osoitteesta:
http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tase_ ja_korko/Pages/taulukot.aspx

2.2 Maksuvaikeudet huolestuttavan yleisiä

Tutkimuksen perusteella pk-yritysten maksuvaikeudet ovat edelleen yleistyneet. Noin viidenneksellä yrityksistä oli ollut jonkinasteisia vaikeuksia maksaa laskujaan. Maksuvaikeudet ovat nyt huolestuttavan yleisiä ja lähentelevät jo vuoden 2009 korkeimpia tasoja. Pk-yrityksissä kritisoidaankin erityisesti suuria kansainvälisiä yrityksiä, jotka ovat yksipuolisesti ilmoittaneet maksuaikojensa pidentämisestä ja vaikeuttaneet näin erityisesti kansainvälisesti toimivien suomalaisyritysten toimintaa. Kuvassa 6 on esitetty maksuvaikkeuksien ja merkittävien rahoitusongelmien yleisyyttä pk-yrityksissä.

Kuva 6. Rahoitus- ja maksuvaikkeuksien yleisyys pk-yrityksissä (% vastaajista)

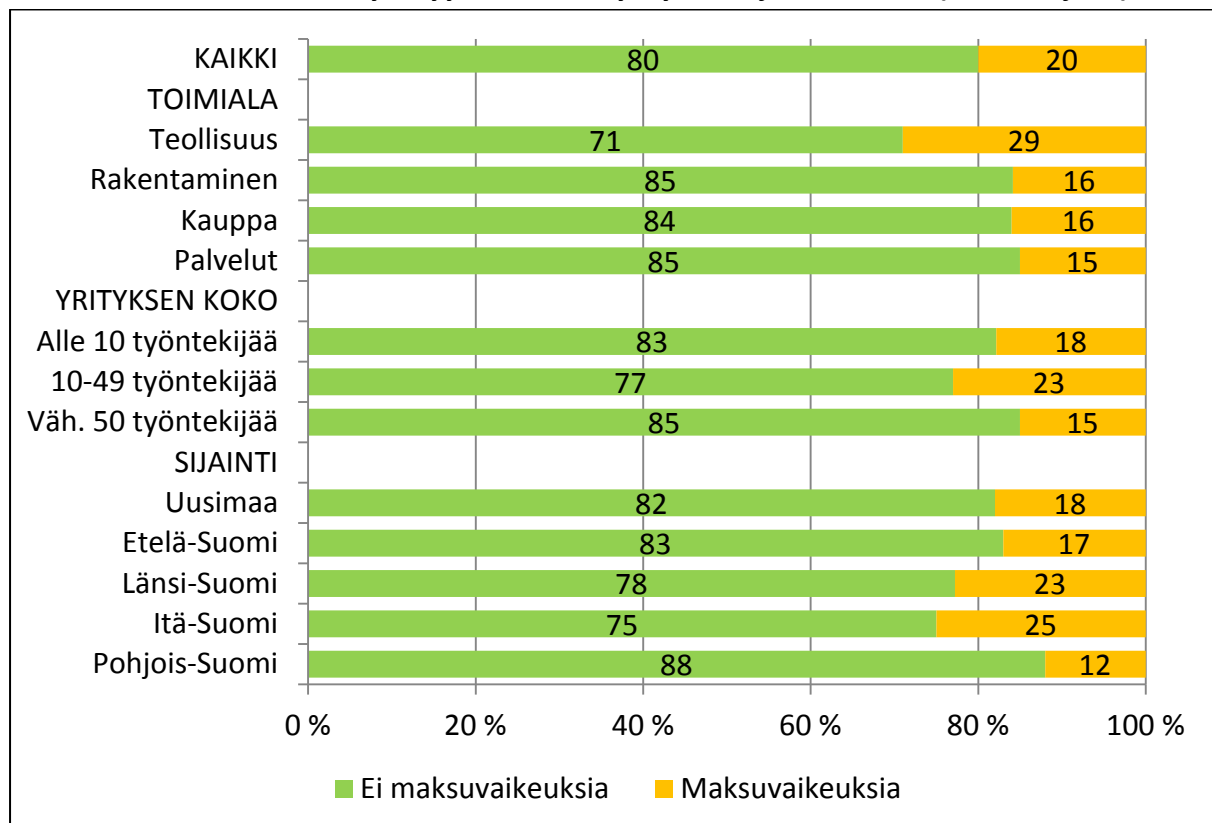

Merkittävien rahoitusvaikeuksien yleisyydessä ei ollut tapahtunut muutoksia. Edelleen noin viisi prosenttia kaikista vastaajista kertoi kärsivänsä merkittävistä rahoitusvaikeuksista. Merkittävien rahoitusvaikeuksien yleisyys näyttäisi viimeisen parin vuoden aikana vakiintuneen noin 4-6 prosenttiin kaikista yrityksistä. Osuus on noin kaksinkertainen verrattuna tilanteeseen ennen vuoden 2008 lopussa alkanutta talous- ja velkakiiriä. Lisäksi Suomessakin arviolta noin 2-3 prosenttia yrityksistä on niin sanottuja lannistuneita lainaajia, jotka tekevät alustavia kartoituksia lainamahdollisuuksistaan, arvioivat ne heikoiksi ja päättävät olla hakematta ulkoista rahoitusta. Kansainvälisissä tutkimuksissa näistä yrityksistä käytetään nimitystä "discouraged borrowers".

2.3 Pienteollisuus vaikeimmassa tilanteessa

Tulosten perusteella rahoitus- ja maksuvaikeudet koskettavat erityisesti pienteollisuutta. Teollisuusyrityksistä noin 8 prosenttia ja pienistä, 10-49 henkilöä työllistävistä yrityksistä 6 prosenttia oli kohdannut merkittäviä rahoitusvaikeuksia viimeisen puolen vuoden aikana. Maksuvaikeuksia oli puolestaan 29 prosentilla teollisuusyrityksistä ja noin 23 prosentilla pienyrityksistä. Kuvassa 7 on esitetty maksuvaikeuksien yleisyyttä erilaisissa yrityksissä ja Suomen eri alueilla.

Kuva 7. Maksuvaikeuksien yleisyys erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% vastaajista)

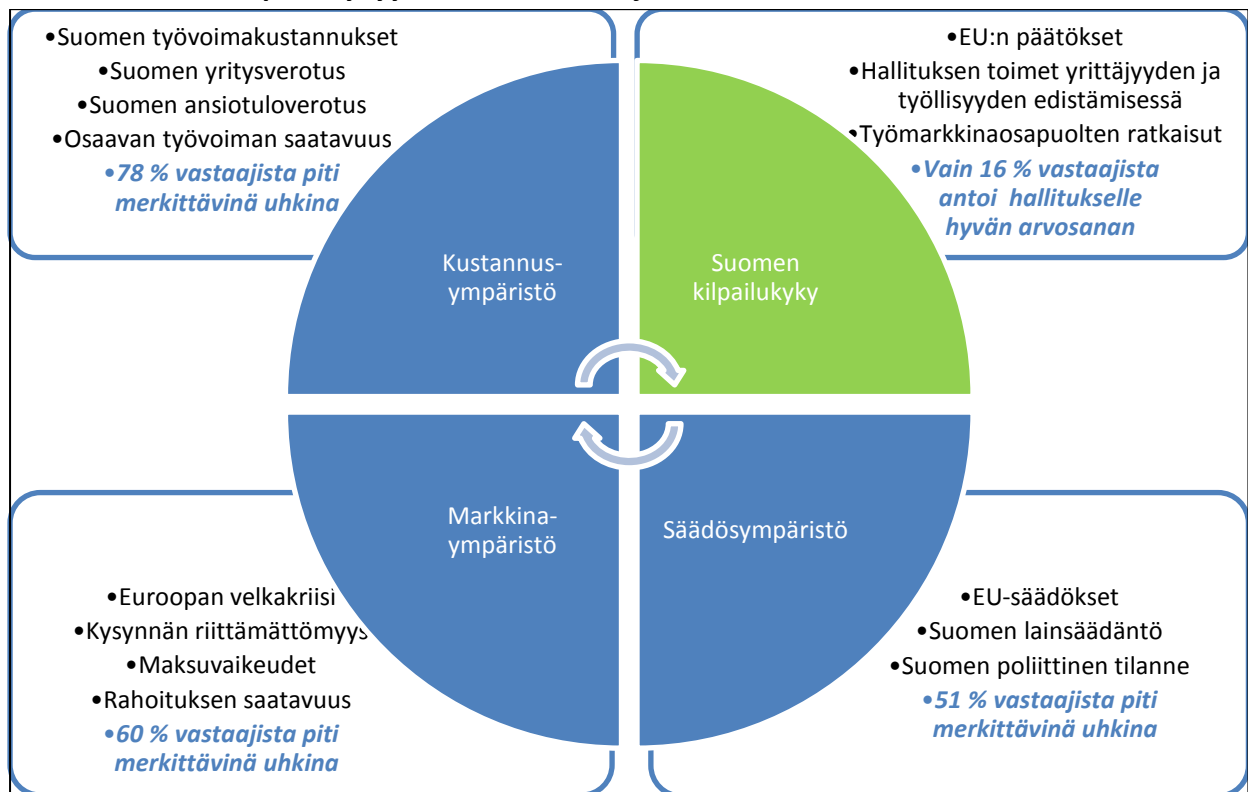
Alueittain tarkasteltuna rahoitus- ja maksuvaikeudet olivat yleisimpiä Länsi- ja Itä-Suomessa. Näillä alueilla lähes neljännes vastaajista oli kohdannut ainakin jonkinasteisia haasteita maksujen hoitamisessa. Yksittäisistä maakunnista erityisesti Pohjois-Karjalassa esiintyi maksuvaikeuksia hyvin yleisesti.

3 TULOSTEN YHTEENVETO

3.1 Monet uhkatekijät varjostavat Suomen kilpailukykyä

Lähes kaikki uudet työpaikat ovat viimeisten vuosien aikana syntyneet pk-yrityksiin. Tutkimuksen perusteella nykyisessä pk-yritysten toimintaympäristössä on kuitenkin merkittäviä puutteita, jotka heikentävät Suomen kilpailukykyä suhteessa moniin kilpailijamaihin. Yritysjohtajista 78 prosenttia piti nykyistä verotusta turhan kireänä ja työllistämiskustannuksia liian korkeina. Lisäksi lähes kaksi kolmasosaa vastaajista koki nykyisen epävarman suhdannetilanteen sekä siitä pääosin seuranneet rahoitus- ja maksuvaikeudet keskeisiksi kilpailukykyä heikentäviksi tekijöiksi. Puolet vastaajista arvioi lisäksi, että EU:n ja Suomen poliittiset päätökset rajoittavat pk-yritysten kasvumahdollisuuksia ja / tai lisäävät niille koituvaa hallinnollista taakkaa. (Kuva 8.)

Kuva 8. Suomen kilpailukykyyn vaikuttavia tekijöitä

3.2 Keinoja kilpailukykyyn parantamiseksi

Edellä kuvattujen tulosten valossa ei ole kovinkaan yllättävää, että myös Suomen hallitus sai toiminnastaan melko heikon arvosanan. Pk-yritysjohtajat odottavat hallitukselta jatkossa konkreettisia toimia muun muassa yhteisö- ja pääomaverotuksen alentamiseksi sekä perintö- ja lahjaverotuksen keventämiseksi. Näin voitaisiin sitouttaa suomalaisyrityksiä kotimaahan ja houkutelaa myös uusia ulkomaisia investointeja Suomeen. Myös

työmarkkinaosapuolilta odotetaan jatkossa vastuullisia ja maltillisia palkkaratkaisuja, joilla voitaisiin parantaa Suomen kustannuskilpailukykyä.

Lisäksi toivotaan nyt jo esitettyjen kasvukannusteiden rinnalle myös laajemmin koko pk-kenttään kohdistuvia luovia ratkaisuja, joilla edesautetaan yritysten selviytymistä ja varmistetaan kasvuedellytykset myös jatkossa. Maltilliseen ja kannattavaan kasvuun tähtääville pk-yrityksille tarvitaan oma kasvustrategia ja -ohjelma. Tällaisia maltillisia, noin 10 prosentin vuosittaista kasvuvauhtia tavoittelevia pk-yrityksiä on esimerkiksi EK:n jäsenkyselyissä noin 45-55 prosenttia vastaajista. Tähän kohderyhmään kohdistetuilla toimenpiteillä olisi merkittävää vaikuttavuutta työllisyyden edistämässä. Tässä suhdannetilanteessa myös esimerkiksi Finnveran suhdannerahoituksen lopettaminen vuoden vaihteen jälkeen voi olla liian aikaista tai ainakin sen tilalle tarvittaneen jokin korvaava rahoitusinstrumentti. Esimerkiksi vuoden 2009 syvän notkahduksen aikana julkisella rahoituksella ja erityisesti suhdannelainoilla ja -takauksilla turvattiin EK:n arvioiden mukaan yhteensä 20 000 työpaikkaa.

Poliittisten päättäjien on myös syytä olla tarkkana, ettei EU-tason tai kotimaisen lainsäädännön kautta luoda järjestelmiä, jotka lisäävät yritysten hallinnollista taakkaa ja vaikeuttavat tarpeettomasti niiden toimintaa. Säädosympäristön on luotava mahdollisuuksia myös jo olemassa olevien työnantajayritysten kasvulle, eikä rajoittaa niiden kasvuedellytyksiä.

4 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena loka-marraskuussa 2012, jonka aikana yhteensä 592 yritysjohtajaa antoi vastauksensa kysymyslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on PK-työnantajayrityksiä.

Tutkimuksessa esitetyt kysymykset koskivat neljää laajaa aihekokonaisuutta:

- 1) Suomen kilpailukyky
- 2) Yrittäjyyden toimintaympäristöä
- 3) Rahoituksen saatavuutta
- 4) Maksuvalmiustilannetta

Näihin aihekokonaisuuksiin saatuja vastauksia tarkasteltiin yritystä ja sen toimintaympäristöä kuvaavien tilannetekijöiden näkökulmista. Käytännössä tutkimuksessa oltiin siis kiinnostuneita siitä, miten tavoitteiltaan erilaiset yritysjohtajat eri yrityskokoluokissa, toimialoilla ja alueilla kokevat yhteiskunnan yrittäjyysilmapiirin ja millaisia tekijöitä he pitävät toimintansa kannusteina tai esteinä. Kuvassa 9 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 9. Tutkimuksen viitekehys

